

Дили фарҳанги миллати қар забон аст, Забон ҳар миллатро носбон аст.

Конститутсия - кафолати рушди ҷомеаи адолатпарвар ва волеияти қонун

Забон Миллати Қар

Нашрияи Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон

№126 (2953)

ПАНҶШАНБЕ,
4 ОКТАБРИ СОЛИ 2012

Соли
бисту дуҷуми нашр

Аз 1 январи соли 1991
чоп мешавад

КИСТ РАҲМОНОВ?

Кист Раҳмонов? Умеди зиндагиҳои ҳама, Вокиф аз маъни ҳастӣ, як дилоҳи ҳама. Қарамони достони шинои охи ҳама, Қарҳаи тақдир баҳри уст даргоҳи ҳама.

Кист Раҳмонов? Дар вақти худовардае, Шуд ливои рағби бозикчи пушти пардае. Обу хоку офтоби баҳри қар парвардае, Бозладоғаштае бар хештангумкардае.

Кист Раҳмонов? Амодӣ аз амишӣ ёфта, Тахти сайрат аз ҳисоби бекамийи ёфта. Чарҳари андешари аз ҳақиқатӣ ёфта, Шухрати афлоқӣ аз хулки заминӣ ёфта.

Кист Раҳмонов? Он неке, ки бар дар ҷо шинод, Мулки худ аз вартани нобуд сардади раҳнод. Зиндасиро дар биери гайр сахт аз марг хонд, Қард халқаш қамъ, осори парешонӣ намонд.

Кист Раҳмонов? Он ки мақсадаи осудагист, Раҳмони ҷодаи неки худфармудагист. Посбони покӯи барҳамзани оғудагист, Рангбахши тоза бар бому дари фарсудагист.

Кист Раҳмонов? Он ки нешхоро нӯи қард, Бори вазини замони нашро бар дуи қард. Бо муҳаббат кинадори хешро оғуи қард, Оташи ҷанги ватансӯзандоро ҳомӯи қард.

Кист Раҳмонов? Он ки ҷуст аз захираи шакар, Қард ҷонаи бар дами шаштери бадҳоҳи синар. Сайди бахтаро раҳнод аз ҷанги сайди ҳатар, Рӯйсӯрхшии нишоне бошад аз хуни ҷигар.

Кист Раҳмонов? Он ки раҳмиш аз андоза беи, Ошони мардуму бесона ҳаст аз баҳри хеш. Пеш гура роҳи фардору ба ёди даври пеш, То набинад бори онсар халқи худро синареш.

Кист Раҳмонов? Як фарҳундаӣ, имдогар, Халқи худ аз маҳбаси дилмондагӣ озодгар. Ҷойи ноободи мулки хешро ободгар, Ҳаст дар баҳшу тарқиши бехтарин ҷодгар.

Кист Раҳмонов? Он ки монд нақши умрбод, Дар сари мӯ бошии ҷон дид дар роҳи қамон. Бар сараш гарди сафед аз он сияхӯрои ғитод, Ганҷи роҳатро ба даст овард бар раҷи зиндон.

Кист Раҳмонов? Аҷодӣ бузургари роҳи зиндон, Номро аз нағз ҷӯд, нағро ҷӯд зи ном. Бозӯи қуратани бошад баҳони хоку ом, Эҳтиром аз эътироф аст, эътироф аз эҳтиром.

Кист Раҳмонов? Марде оламши бишнота, Бо давои бо даводав давлати худ сохта. Пуркуи осон набуо бо бурд ҷои бохта, Аз зафар созад ҳақиқат парҷаи афротхта.

Кист Раҳмонов? Як пайвандгар, як дурбин, Бар ҷаҳон пайванд мулкши қард ин марди матин. Тоҷикистонро шиносад Амрикову Хунду Чин... Ни ба гуфтаи ҳаст осон, баҳти андак нест ин.

Кист Раҳмонов? Боди шурта дар баҳри дамон, Дод бар рағзикамон ҷойи ҳама тирӯ қамон. Дар заҳони бенамақоси ҳаст як фарди замон, Дар забони бонамақоси номаши Қарҳамон.

Кист Раҳмонов? Имоми маҳабди хушқоли аст, Хоши сӯху адолат, пайки некиқоли аст. Аз вафодорӣ нуру аз бевафойи холи аст, Сарвари арзанда бо номи мақоми Оли аст...

Муҳаммад ҒОИБ,
Шоир халқи Тоҷикистон

Президенти мардумӣ

Роҳи сиёсатдорони бузург душвор ва ғарбдор аст. Аксари онҳо, то он даме ки симматҳои баланди давлатиро сохид мешаванд, давраи таҳсил дар мактабҳои олии хизбӣ ва академияи дипломатиро синарӣ мекунад ва муҳимтар аз ҳама, дар кори роҳбарӣ таҷрибаи ғани меандӯзанд. Хадди ақал ба ҳаёти нахустин президентҳои ҷумҳурии Тоҷикистон Шарки Шурвай - Назарбоев, Акаев, Каримов, Ниёзов, Алиев, Шеварднадзе назаре бинамӯед: ҳамаи онҳо дар гузашта дар макомоти баланди хизбӣ ва давлатӣ ифои вазифа намудаанд, мактаби бузурги фаъолияти идориро гузаштаанд, ба кишварҳои зиёди ҷаҳон сафар кардаанд.

Ҳангоме ки Эмомалӣ Раҳмон соли 1992 Сарвари давлат шуд пас аз ду соли дигар Президентии Ҷумҳурии Тоҷикистон интихоб гардид, ин ҳамаро надишт. Бо вучуди ин Эмомалӣ Раҳмон дар сиёсат шахси тасодуфӣ нест. Дар ин бора, аз ҷумла чунин далел шаҳодат медиҳад, ки Президентии мо ғули биет соли охир ба давлат сарвари менамояд. Ва он солҳо ҷӣ солҳои бузург!

Мезаҷад ба давраи мураккаби душвори гузариш тавачҷуҳ намуд, ки дар ин ҳангом Тоҷикистон ташаккули давлатдорӣ нави, шароити сангини ҷанги шаҳравандӣ, харобихоро баъд аз ҷанг ва душвориҳои дигарро паси сар мекард. Таври мисол бухронҳои пай дар пайи низоми сиёсӣ, задхӯрдиҳои муассалҳо ҳама дар дохили кишвар, қўшиқҳои табдилулотӣ давлатӣ ва сўйикасд ба ҷони Президентӣ метавон зикр кард. Албатта, ба зикри санаҳо, номҳо ва дигар далелҳо ҳоҷат нест, зеро ин ҳама дар ёди ҳамон аст. Президент дар ҳамаи ин гуна ҳодисаву воқеаҳо аз душвортарин шароити вазият бо сарбаландӣ берун омад, ягонагӣ ва тамомияти давлату коромадии онро ҳифз кард. Гузашта аз ин, дар ин марҳила обрӯву эътибори Президентӣ афзуд, ҳуди у аз ин бухронҳо маънаи кавитар ва аз ингоҳи сиёсӣ тавонмандтар бурун омад, дар ниҳоди вай эътиқоди боварӣ ба роҳе, ки интихоб кардааст, мустаҳкамтар гардид. Ин дар ҳоле буд, ки душманони мағлубшудаи миллат боридгар ба шикаст рӯ ба рӯ шуданд ё ба ҷиҷмон бечони сиёсӣ табдил ёфтанд.

Дар он замон аз ҷониби сарон ва масъулони кишварҳои хориҷӣ ба унвони Сарвари ҷаҳони давлати Тоҷикистон суҳанҳои тавсифномаву сипосгузориҳо сода доданд. Ин суҳанҳои дар навбати худ баёнги эътирофи қамолоти сиёсӣ Эмомалӣ Раҳмон ба ҳайси роҳбари давлат, ба сифати дипломати мохирӯ сарвари сатҳи оӣ буданд.

Зимнан, чунин суол бамаврид аст: ба қарни илҳори арбоби сиёсӣ, ки дар соли 1992 ханӯз ҷавон буд, ҷӣ имкон дод то ба чунин парвози баланд босуръат муяссар шавад? Ин ҷо суҳан ҷандон дар бораи пешрафт дар мартбахони баланди давлатӣ нест, балки бештар дар мавриди маҳорату қамолоти сиёсӣ, хунари хиради дипломатӣ. Пас, асрори он дар ҷист?

Дар ғуфтӣ чунин таъбириш роҷанд: «Ба халқ наздик», «аз миёни мардум баромандагӣ», «фарзанди халқ», «вақили мардум» ва ғайра. Ин суҳанҳои ҳосили мушоҳидаву таҷрибаи мардуманд ва ҳар қадом дорони маъни амин аст. Мардум таҷрибаи андӯхтан худро ба наслҳои минбаъда, қабл аз ҳама, аз тариқи он намоёндагои худ, ки нисбат ба хиралду муваққатӣ гардид. Ин дар ҳоле буд, ки ҳамеша бо халқанд, қасоне, ки онҳоро «фарзанди халқ» менамояд.

Эмомалӣ Раҳмон маҳз ҳамин гуна фарзанди халқ аст. Вай дар ҳонаводаи дехдон таваллуд шудааст. Дар Омӯзишгоҳи

Сарвари ҷаҳони давлати Тоҷикистон суҳанҳои тавсифномаву сипосгузориҳо сода доданд. Ин суҳанҳои дар навбати худ баёнги эътирофи қамолоти сиёсӣ Эмомалӣ Раҳмон ба ҳайси роҳбари давлат, ба сифати дипломати мохирӯ сарвари сатҳи оӣ буданд.

Зимнан, чунин суол бамаврид аст: ба қарни илҳори арбоби сиёсӣ, ки дар соли 1992 ханӯз ҷавон буд, ҷӣ имкон дод то ба чунин парвози баланд босуръат муяссар шавад? Ин ҷо суҳан ҷандон дар бораи пешрафт дар мартбахони баланди давлатӣ нест, балки бештар дар мавриди маҳорату қамолоти сиёсӣ, хунари хиради дипломатӣ. Пас, асрори он дар ҷист?

Дар ғуфтӣ чунин таъбириш роҷанд: «Ба халқ наздик», «аз миёни мардум баромандагӣ», «фарзанди халқ», «вақили мардум» ва ғайра. Ин суҳанҳои ҳосили мушоҳидаву таҷрибаи мардуманд ва ҳар қадом дорони маъни амин аст. Мардум таҷрибаи андӯхтан худро ба наслҳои минбаъда, қабл аз ҳама, аз тариқи он намоёндагои худ, ки нисбат ба хиралду муваққатӣ гардид. Ин дар ҳоле буд, ки ҳамеша бо халқанд, қасоне, ки онҳоро «фарзанди халқ» менамояд.

Эмомалӣ Раҳмон маҳз ҳамин гуна фарзанди халқ аст. Вай дар ҳонаводаи дехдон таваллуд шудааст. Дар Омӯзишгоҳи

мардум қабул намулдаст, балки ба халқ хидмат низ мекунад. Хидмате бо шӯру шавк, хидмате бозғимод ва пайғирона! ӯ бо тамоми нуру ва ҷаҳду қўшиш, ки лаёқаташро дорад, хидмат мекунад ва лаёқату маҳорати вай қамназир аст. Вақте ки чунин манбаи қави нуру - хидмат ба халқ вучуд дорад, дар он сурат самаран он бидуни интизорӣ зуд зоҳир мешавад. Самаран ҷаҳду қўшиш барори сиёсӣ, муваффақияти сиёсӣ нест.

Нуктаи муҳими дигар: қору иқдоми мардум ҳамеша қору иқдоми мутмаъин аст. Он на ҳамеша бисёр зуд самари худро намоён мекунад, балки ҷуноне мегӯяд, муваффақияту самарабахшӣ он ноғузир аст. Пас қору иқдоми қасе, ки барои таъмини манфиатҳои халқ саъю талош мекунад, низ судманду самаровар ҳоҳад буд. Эмомалӣ Раҳмон аз ҷумлаи маҳз чунин сиёсатдорони мардумист.

Сеюми шохиси симои сиёсӣ Эмомалӣ Раҳмон аз омӯхтану сабақ гирифтани иборат аст. Дар ҷараёни қору ба сари роҳ ҳамзамон бо дарку шинохти воқеият омӯхтану до-ниш андӯхтан сифати муҳими сиёсатмадор маҳсуб мешавад. Яъне, омӯхтан аз ҳама: аз ҳамсафон, ҳамтоён, аз рақибони сиёсӣ, ҳамкорони собиқадору соҳибтаҷриба, дастаҳои ҳамкор, шаҳравандони мансуб ба кишроҳи гуногуни ҷомеа ва аз ҳамаи қасоне, ки дар майдони мугаллиқи идорани давлат рӯ ба рӯ меоянд. Сабақ гирифтани аз ҳамаи иштибоҳҳои худ. Ки иштибоҳ намекунад! Ҳамеша ва дар ҳама ҷо бояд омӯхт: дар сафарҳо ба кишварҳои хориҷӣ, дар боздидҳо бо мардум, дар ҷаласаву ҳамоишҳо, дар ҷараёни қору бо мушви-ронӣ ёварон, хангоми таҳияи суҳанронҳои ва аснод, дар аснон мутолааи матбуот ва адабиёт.

Дар бисёре аз маврид мегӯянд: одам сарбоз ба дунё намеояд, балки ҷун сарбоз ташаккул меёбад. Ин ҳақиқат аст, аммо сиёсат ҷиҷест дигар. Барои сиёсатмадори асил шудан сиёсатмадор ба дунё омадан лозим аст. Ҳатман нисбат ба сиёсат шавку ҳавас ва иштиқ бод дошт. Президентӣ мо сиёсатмадори модароздест. Ин сифат шохиси ҷаҳоруми симои уст ба ҳайси сиёсатмадори баландпо, сифатест, ки муваффақиятҳои уро афзун месозад.

Сирри дигари муваффақияти ӯ (ба сифати идомӣ мустақими сирри аввал) аз сиёсат иборат аст. Ба ин маъни, ки вай на фақат бехтарин сифатҳоро аз

Хамин тариқ, вай ҳамеша бо халқ ва дар миёни халқ буд. Аз ин рӯ Президентӣ мо хиёлати мардумӣ дорад, ки он бо сифатҳои халқӣ тоҷик, аз қабили меҳнатдӯстӣ, ирофани қавӣ, хушқоҳӣ, сабури, дили қўшод, хайрхоҳӣ, оштинпозириро бо душманони миллат, сарбаландӣ, устуворӣ дар рӯ ба рӯӣи муш-килот, таҳайюлу тафаккури бадон, шавқи шёрдӯстӣ, идорави аҳсоот, ҳамбастагии ниёти неку саъю қўшиш тавҷам аст. Ин сифатҳо на фақат марбути мардуманд, балки аз ҷиҳати марбути сиёсатмадор ва раҳбари сиёсӣ аст.

Инак, асрори муваффақияти Эмомалӣ Раҳмон миллӣ ҳақиқат сода аст: зарурати дорони сифатҳои мардумӣ будан. Зимнан, чунин ки тағрифт, вай чунин сифатҳоро дорост.

Сирри дигари муваффақияти ӯ (ба сифати идомӣ мустақими сирри аввал) аз сиёсат иборат аст. Ба ин маъни, ки вай на фақат бехтарин сифатҳоро аз

Сарвари ҷаҳони давлати Тоҷикистон суҳанҳои тавсифномаву сипосгузориҳо сода доданд. Ин суҳанҳои дар навбати худ баёнги эътирофи қамолоти сиёсӣ Эмомалӣ Раҳмон ба ҳайси роҳбари давлат, ба сифати дипломати мохирӯ сарвари сатҳи оӣ буданд.

Зимнан, чунин суол бамаврид аст: ба қарни илҳори арбоби сиёсӣ, ки дар соли 1992 ханӯз ҷавон буд, ҷӣ имкон дод то ба чунин парвози баланд босуръат муяссар шавад? Ин ҷо суҳан ҷандон дар бораи пешрафт дар мартбахони баланди давлатӣ нест, балки бештар дар мавриди маҳорату қамолоти сиёсӣ, хунари хиради дипломатӣ. Пас, асрори он дар ҷист?

Дар ғуфтӣ чунин таъбириш роҷанд: «Ба халқ наздик», «аз миёни мардум баромандагӣ», «фарзанди халқ», «вақили мардум» ва ғайра. Ин суҳанҳои ҳосили мушоҳидаву таҷрибаи мардуманд ва ҳар қадом дорони маъни амин аст. Мардум таҷрибаи андӯхтан худро ба наслҳои минбаъда, қабл аз ҳама, аз тариқи он намоёндагои худ, ки нисбат ба хиралду муваққатӣ гардид. Ин дар ҳоле буд, ки ҳамеша бо халқанд, қасоне, ки онҳоро «фарзанди халқ» менамояд.

Эмомалӣ Раҳмон маҳз ҳамин гуна фарзанди халқ аст. Вай дар ҳонаводаи дехдон таваллуд шудааст. Дар Омӯзишгоҳи

мардум қабул намулдаст, балки ба халқ хидмат низ мекунад. Хидмате бо шӯру шавк, хидмате бозғимод ва пайғирона! ӯ бо тамоми нуру ва ҷаҳду қўшиш, ки лаёқаташро дорад, хидмат мекунад ва лаёқату маҳорати вай қамназир аст. Вақте ки чунин манбаи қави нуру - хидмат ба халқ вучуд дорад, дар он сурат самаран он бидуни интизорӣ зуд зоҳир мешавад. Самаран ҷаҳду қўшиш барори сиёсӣ, муваффақияти сиёсӣ нест.

Нуктаи муҳими дигар: қору иқдоми мардум ҳамеша қору иқдоми мутмаъин аст. Он на ҳамеша бисёр зуд самари худро намоён мекунад, балки ҷуноне мегӯяд, муваффақияту самарабахшӣ он ноғузир аст. Пас қору иқдоми қасе, ки барои таъмини манфиатҳои халқ саъю талош мекунад, низ судманду самаровар ҳоҳад буд. Эмомалӣ Раҳмон аз ҷумлаи маҳз чунин сиёсатдорони мардумист.

Сарвари ҷаҳони давлати Тоҷикистон суҳанҳои тавсифномаву сипосгузориҳо сода доданд. Ин суҳанҳои дар навбати худ баёнги эътирофи қамолоти сиёсӣ Эмомалӣ Раҳмон ба ҳайси роҳбари давлат, ба сифати дипломати мохирӯ сарвари сатҳи оӣ буданд.

Зимнан, чунин суол бамаврид аст: ба қарни илҳори арбоби сиёсӣ, ки дар соли 1992 ханӯз ҷавон буд, ҷӣ имкон дод то ба чунин парвози баланд босуръат муяссар шавад? Ин ҷо суҳан ҷандон дар бораи пешрафт дар мартбахони баланди давлатӣ нест, балки бештар дар мавриди маҳорату қамолоти сиёсӣ, хунари хиради дипломатӣ. Пас, асрори он дар ҷист?

Дар ғуфтӣ чунин таъбириш роҷанд: «Ба халқ наздик», «аз миёни мардум баромандагӣ», «фарзанди халқ», «вақили мардум» ва ғайра. Ин суҳанҳои ҳосили мушоҳидаву таҷрибаи мардуманд ва ҳар қадом дорони маъни амин аст. Мардум таҷрибаи андӯхтан худро ба наслҳои минбаъда, қабл аз ҳама, аз тариқи он намоёндагои худ, ки нисбат ба хиралду муваққатӣ гардид. Ин дар ҳоле буд, ки ҳамеша бо халқанд, қасоне, ки онҳоро «фарзанди халқ» менамояд.

Эмомалӣ Раҳмон маҳз ҳамин гуна фарзанди халқ аст. Вай дар ҳонаводаи дехдон таваллуд шудааст. Дар Омӯзишгоҳи

мардум қабул намулдаст, балки ба халқ хидмат низ мекунад. Хидмате бо шӯру шавк, хидмате бозғимод ва пайғирона! ӯ бо тамоми нуру ва ҷаҳду қўшиш, ки лаёқаташро дорад, хидмат мекунад ва лаёқату маҳорати вай қамназир аст. Вақте ки чунин манбаи қави нуру - хидмат ба халқ вучуд дорад, дар он сурат самаран он бидуни интизорӣ зуд зоҳир мешавад. Самаран ҷаҳду қўшиш барори сиёсӣ, муваффақияти сиёсӣ нест.

Нуктаи муҳими дигар: қору иқдоми мардум ҳамеша қору иқдоми мутмаъин аст. Он на ҳамеша бисёр зуд самари худро намоён мекунад, балки ҷуноне мегӯяд, муваффақияту самарабахшӣ он ноғузир аст. Пас қору иқдоми қасе, ки барои таъмини манфиатҳои халқ саъю талош мекунад, низ судманду самаровар ҳоҳад буд. Эмомалӣ Раҳмон аз ҷумлаи маҳз чунин сиёсатдорони мардумист.

Сеюми шохиси симои сиёсӣ Эмомалӣ Раҳмон аз омӯхтану сабақ гирифтани иборат аст. Дар ҷараёни қору ба сари роҳ ҳамзамон бо дарку шинохти воқеият омӯхтану до-ниш андӯхтан сифати муҳими сиёсатмадор маҳсуб мешавад. Яъне, омӯхтан аз ҳама: аз ҳамсафон, ҳамтоён, аз рақибони сиёсӣ, ҳамкорони собиқадору соҳибтаҷриба, дастаҳои ҳамкор, шаҳравандони мансуб ба кишроҳи гуногуни ҷомеа ва аз ҳамаи қасоне, ки дар майдони мугаллиқи идорани давлат рӯ ба рӯ меоянд. Сабақ гирифтани аз ҳамаи иштибоҳҳои худ. Ки иштибоҳ намекунад! Ҳамеша ва дар ҳама ҷо бояд омӯхт: дар сафарҳо ба кишварҳои хориҷӣ, дар боздидҳо бо мардум, дар ҷаласаву ҳамоишҳо, дар ҷараёни қору бо мушви-ронӣ ёварон, хангоми таҳияи суҳанронҳои ва аснод, дар аснон мутолааи матбуот ва адабиёт.

Дар бисёре аз маврид мегӯянд: одам сарбоз ба дунё намеояд, балки ҷун сарбоз ташаккул меёбад. Ин ҳақиқат аст, аммо сиёсат ҷиҷест дигар. Барои сиёсатмадори асил шудан сиёсатмадор ба дунё омадан лозим аст. Ҳатман нисбат ба сиёсат шавку ҳавас ва иштиқ бод дошт. Президентӣ мо сиёсатмадори модароздест. Ин сифат шохиси ҷаҳоруми симои уст ба ҳайси сиёсатмадори баландпо, сифатест, ки муваффақиятҳои уро афзун месозад.

Сирри дигари муваффақияти ӯ (ба сифати идомӣ мустақими сирри аввал) аз сиёсат иборат аст. Ба ин маъни, ки вай на фақат бехтарин сифатҳоро аз

Хамин тариқ, вай ҳамеша бо халқ ва дар миёни халқ буд. Аз ин рӯ Президентӣ мо хиёлати мардумӣ дорад, ки он бо сифатҳои халқӣ тоҷик, аз қабили меҳнатдӯстӣ, ирофани қавӣ, хушқоҳӣ, сабури, дили қўшод, хайрхоҳӣ, оштинпозириро бо душманони миллат, сарбаландӣ, устуворӣ дар рӯ ба рӯӣи муш-килот, таҳайюлу тафаккури бадон, шавқи шёрдӯстӣ, идорави аҳсоот, ҳамбастагии ниёти неку саъю қўшиш тавҷам аст. Ин сифатҳо на фақат марбути мардуманд, балки аз ҷиҳати марбути сиёсатмадор ва раҳбари сиёсӣ аст.

Инак, асрори муваффақияти Эмомалӣ Раҳмон миллӣ ҳақиқат сода аст: зарурати дорони сифатҳои мардумӣ будан. Зимнан, чунин ки тағрифт, вай чунин сифатҳоро дорост.

Сирри дигари муваффақияти ӯ (ба сифати идомӣ мустақими сирри аввал) аз сиёсат иборат аст. Ба ин маъни, ки вай на фақат бехтарин сифатҳоро аз

Сарвари ҷаҳони давлати Тоҷикистон суҳанҳои тавсифномаву сипосгузориҳо сода доданд. Ин суҳанҳои дар навбати худ баёнги эътирофи қамолоти сиёсӣ Эмомалӣ Раҳмон ба ҳайси роҳбари давлат, ба сифати дипломати мохирӯ сарвари сатҳи оӣ буданд.

Зимнан, чунин суол бамаврид аст: ба қарни илҳори арбоби сиёсӣ, ки дар соли 1992 ханӯз ҷавон буд, ҷӣ имкон дод то ба чунин парвози баланд босуръат муяссар шавад? Ин ҷо суҳан ҷандон дар бораи пешрафт дар мартбахони баланди давлатӣ нест, балки бештар дар мавриди маҳорату қамолоти сиёсӣ, хунари хиради дипломатӣ. Пас, асрори он дар ҷист?

Дар ғуфтӣ чунин таъбириш роҷанд: «Ба халқ наздик», «аз миёни мардум баромандагӣ», «фарзанди халқ», «вақили мардум» ва ғайра. Ин суҳанҳои ҳосили мушоҳидаву таҷрибаи мардуманд ва ҳар қадом дорони маъни амин аст. Мардум таҷрибаи андӯхтан худро ба наслҳои минбаъда, қабл аз ҳама, аз тариқи он намоёндагои худ, ки нисбат ба хиралду муваққатӣ гардид. Ин дар ҳоле буд, ки ҳамеша бо халқанд, қасоне, ки онҳоро «фарзанди халқ» менамояд.

Эмомалӣ Раҳмон маҳз ҳамин гуна фарзанди халқ аст. Вай дар ҳонаводаи дехдон таваллуд шудааст. Дар Омӯзишгоҳи

Эмомалӣ Раҳмон дар бораи Забони давлатӣ

«Иттиҳоди қомил дорам, ки қабули Тоҷикистон нав «Дар бораи забони давлати Тоҷикистон» ва тадбирҳои дигар дар ғиртибот ба забони миллӣ як силсила монеаҳои мавҷудан суғиро дар ин самт бар-бидуни интизорӣ зуд зоҳир мешавад. Самаран ҷаҳду қўшиш барори сиёсӣ, муваффақияти сиёсӣ нест.

Нуктаи муҳими дигар: қору иқдоми мардум ҳамеша қору иқдоми мутмаъин аст. Он на ҳамеша бисёр зуд самари худро намоён мекунад, балки ҷуноне мегӯяд, муваффақияту самарабахшӣ он ноғузир аст. Пас қору иқдоми қасе, ки барои таъмини манфиатҳои халқ саъю талош мекунад, низ судманду самаровар ҳоҳад буд. Эмомалӣ Раҳмон аз ҷумлаи маҳз чунин сиёсатдорони мардумист.

Сеюми шохиси симои сиёсӣ Эмомалӣ Раҳмон аз омӯхтану сабақ гирифтани иборат аст. Дар ҷараёни қору ба сари роҳ ҳамзамон бо дарку шинохти воқеият омӯхтану до-ниш андӯхтан сифати муҳими сиёсатмадор маҳсуб мешавад. Яъне, омӯхтан аз ҳама: аз ҳамсафон, ҳамтоён, аз рақибони сиёсӣ, ҳамкорони собиқадору соҳибтаҷриба, дастаҳои ҳамкор, шаҳравандони мансуб ба кишроҳи гуногуни ҷомеа ва аз ҳамаи қасоне, ки дар майдони мугаллиқи идорани давлат рӯ ба рӯ меоянд. Сабақ гирифтани аз ҳамаи иштибоҳҳои худ. Ки иштибоҳ намекунад! Ҳамеша ва дар ҳама ҷо бояд омӯхт: дар сафарҳо ба кишварҳои хориҷӣ, дар боздидҳо бо мардум, дар ҷаласаву ҳамоишҳо, дар ҷараёни қору бо мушви-ронӣ ёварон, хангоми таҳияи суҳанронҳои ва аснод, дар аснон мутолааи матбуот ва адабиёт.

Дар бисёре аз маврид мегӯянд: одам сарбоз ба дунё намеояд, балки ҷун сарбоз ташаккул меёбад. Ин ҳақиқат аст, аммо сиёсат ҷиҷест дигар. Барои сиёсатмадори асил шудан сиёсатмадор ба дунё омадан лозим аст. Ҳатман нисбат ба сиёсат шавку ҳавас ва иштиқ бод дошт. Президентӣ мо сиёсатмадори модароздест. Ин сифат шохиси ҷаҳоруми симои уст ба ҳайси сиёсатмадори баландпо, сифатест, ки муваффақиятҳои уро афзун месозад.

Сирри дигари муваффақияти ӯ (ба сифати идомӣ мустақими сирри аввал) аз сиёсат иборат аст. Ба ин маъни, ки вай на фақат бехтарин сифатҳоро аз

Хамин тариқ, вай ҳамеша бо халқ ва дар миёни халқ буд. Аз ин рӯ Президентӣ мо хиёлати мардумӣ дорад, ки он бо сифатҳои халқӣ тоҷик, аз қабили меҳнатдӯстӣ, ирофани қавӣ, хушқоҳӣ, сабури, дили қўшод, хайрхоҳӣ, оштинпозириро бо душманони миллат, сарбаландӣ, устуворӣ дар рӯ ба рӯӣи муш-килот, таҳайюлу тафаккури бадон, шавқи шёрдӯстӣ, идорави аҳсоот, ҳамбастагии ниёти неку саъю қўшиш тавҷам аст. Ин сифатҳо на фақат марбути мардуманд, балки аз ҷиҳати марбути сиёсатмадор ва раҳбари сиёсӣ аст.

Инак, асрори муваффақияти Эмомалӣ Раҳмон миллӣ ҳақиқат сода аст: зарурати дорони сифатҳои мардумӣ будан. Зимнан, чунин ки тағрифт, вай чунин сифатҳоро дорост.

Сирри дигари муваффақияти ӯ (ба сифати идомӣ мустақими сирри аввал) аз сиёсат иборат аст. Ба ин маъни, ки вай на фақат бехтарин сифатҳоро аз

Сарвари ҷаҳони давлати Тоҷикистон суҳанҳои тавсифномаву сипосгузориҳо сода доданд. Ин суҳанҳои дар навбати худ баёнги эътирофи қамолоти сиёсӣ Эмомалӣ Раҳмон ба ҳайси роҳбари давлат, ба сифати дипломати мохирӯ сарвари сатҳи оӣ буданд.

Зимнан, чунин суол бамаврид аст: ба қарни илҳори арбоби сиёсӣ, ки дар соли 1992 ханӯз ҷавон буд, ҷӣ имкон дод то ба чунин парвози баланд босуръат муяссар шавад? Ин ҷо суҳан ҷандон дар бораи пешрафт дар мартбахони баланди давлатӣ нест, балки бештар дар мавриди маҳорату қамолоти сиёсӣ, хунари хиради дипломатӣ. Пас, асрори он дар ҷист?

Дар ғуфтӣ чунин таъбириш роҷанд: «Ба халқ наздик», «аз миёни мардум баромандагӣ», «фарзанди халқ», «вақили мардум» ва ғайра. Ин суҳанҳои ҳосили мушоҳидаву таҷрибаи мардуманд ва ҳар қадом дорони маъни амин аст. Мардум таҷрибаи андӯхтан худро ба наслҳои минбаъда, қабл аз ҳама, аз тариқи он намоёндагои худ, ки нисбат ба хиралду муваққатӣ гардид. Ин дар ҳоле буд, ки ҳамеша бо халқанд, қасоне, ки онҳоро «фарзанди халқ» менамояд.

Базми тарабистон аст, эй хамватанон, табрик! Лабҳо шакараршон аст, эй хамватанон, табрик!

Эмомалӣ Раҳмон

дар бораи
Забони давлатӣ

«Пойдори ва бақои суннату фарҳанги миллӣ дар шароити кунунии таъсири ҳамаҷунба, омилҳои ҳаҷрӣ ва нуфузи забонҳои муқаддир таваассути технологияи пешрафтаи муосир аз бисёр ҷиҳат ба қудрати таъсири забон вобастагӣ дорад. Аз ин рӯ, моро лозим аст, то аз имкони фаровони дохили забонамон дар масоли қолабҳои вожаҳои ва луғату истилоҳоти маҳфуз дар осори даврони таърихи маърифи истифода қарор диҳем.»

«Хар як давлат дар дифои арзишҳои миллӣ, бахусус забон, масъулияти воли таърихӣ дорад.»

«Панҷуми октябри соли 2009-ум бади қабули Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон» ин сана ҳамчун Рузи забони давлатӣ дар кишвари мо эълон шуд.»

«Аз замони ба даст овардани истиқлолияти забони тоҷикӣ ба сифати забони давлатӣ дар умуми равиши иқтисодии иҷтимоӣ мақоми мартаба пайдо карда, дар соҳаҳои корғузориву эҷоди қонуноҳ, илму маориф, фарҳанг ва робитаҳои дохилӣ хориҷӣ кишвар ба таври густурда маърифи истифода қарор дода шуд. Бинобар зарурати рушди ҳамҷунбаи забони давлатӣ дар ҷомеа эҳтиёҷ ба қабули Қонуни нави Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон» пеш омад.»

«Эҳтироми забони модарӣ ва амиқ омӯختани он, инчунин омӯзиши ҷаҳми забонҳои хориҷӣ, пеш аз ҳама русӣ ва англисӣ, аз ҷумлаи раёндаҳои мебошад, ки бода тахти назорати доимӣ қарор дошта бошанд.»

«Мо борҳо таъкид намудам, ки донишҷӯи забони миллӣ далали эҳтиром ба миллат, арзишҳои миллӣ ва таърихию фарҳангии хеш аст. Мо забони миллиро дар баробари модар ва Ватан аз муқаддасоти олий эътибор намуда, ин андешаро бо як ифтихори бузург аз миллати соҳибтамаддуни хеш дар зехни наслҳо низ парваршиш медиҳем.»

«Бигузор забони тоҷикӣ ҳамчу як аз рӯиқои асосии ҳаёти миллат, нишони давлати давлатдорӣ миллӣ ва чун рамзи ҳамбастигӣ ва иттиҳоди воқеии ҳама сокинони Тоҷикистони озоду соҳибистиқлол ҳамеша устувору пайдо бошад.»

«Соли 2008-ум аз ҷониби ЮНЕСКО Соли забонҳои эълон гардидааст. Моро низ лозим аст, ки боз дар масъалаи вазии кунунӣ ва дурнамои рушди забони модариёмон ба таври ҷиддӣ андеша намоем.»

«Забони миллӣ ва ташаққули пайвастаи он дар мақоми давлатӣ муҳимтарин рамз ва руқно истиқлолияти давлативу сисёии мо мебошад. Ҳамеша дар хотир бояд дошт, ки дар тӯли гузаштаи пурғоҷа забони мо барои бақо ва ҳаёти миллат, шукӯҳу шаҳомати азамати давлатдорӣ хидмати бузург ва таърихӣ кардааст.»

«Боиси ифтихор ва сарфарозист, ки дар ҳама ҳолат миллати тоҷик синари бозғамӣ, ганҷи гарибҳои ниёгон-забони модариё аз даст наболаст.»

«Фаромӯш накунем, ки ҳурмати забон ҳурмати модар аст, ҳурмати Ватан ва ифтихори давлатдорӣ миллӣ аст.»

«Забони мо баёнги сарнавишти мо, мойи ифтихори сарфарозӣ ва пойдевори давлати ҷовидонаи миллати мост.»

«Забон на фақат воситаи муҳимтарини муносибати инсонӣ ва падиди иҷтимоӣ, балки нишони асосӣ ва муайянкунандаи асолату ҳувиати миллат мебошад.»

(Идома аз сах. 2)

Ва ниҳоят, шохиси панҷум. Ҷаҳду талош дар роҳи хидмат ба халқ, ҳифзи манфиатҳои мардум ҳануз наметавонад зомини он бошад, ки манфиатҳои мардум дар ҳақиқат амиқ дарк мешаванд ва ба таври амиқ дар зиндагӣ татбиқ мегарданд. Дар ин бобат иловадан ҳисси дурӣ ҷустан аз иштибоҳи сисёиро низ доштан зарур аст. Президентӣ мо чунин идроқро эҳсосро дорем. Чунин идроқ дар вай хангоми андешарони густурда, дида тавонисони дурнамо, таъини таъсири воқеият, таъсироти мушаххас дар заминаи пешниҳоди тавсияҳо, татбиқи пайгирони тасмиҳи зохир мешаванд.

Натиҷаҳои ҷаҳду талоши сисёии Президентӣ мо чӣ гуна аст? Роҳе, ки ӯ пеш гирифтааст, ба чӣ гуна дастоварду қомебҳои расонида ҷамъбасти фаъолияти вай то ба имрӯз аз чӣ иборат буд? Ин ҳамаро бо тафқиқи санаву масоил зикр мекунем.

1. Истиқрори низоми конституционии кишвар дар соли 1993.
2. Татбиқи ислоҳоти конституционӣ, аз ҷумла қабули Конститутсияи нав, интиҳоботи Президент бар асоси алтернативӣ ва интиҳоби парламони нав.

3. Илқои ҳусуёти миллӣ ба сохтори нави давлатии Тоҷикистон, интиҳоби роҳи таъсири давлати демокративу ҳуқуқбӯиё, сохтмони ҷомеаи шаҳрвандӣ, ҳифзи махсусияти дунявӣ ва ягонагии давлат.

4. Татбиқи пайгирони ахлоқ дар бобати амали сохтани гуногунаи корӣ дар баҳиш иқтисод, бо назардошти шақлоҳои молиявӣ ва шақлоҳои фаъолияти истеҳсоли, ҷорӣ кардани усулҳои демократӣ дар бозор; бунёди низоми наву мутмаъини асару молия; барқарор намудани саноат ва соҳаи кишоварзӣ, ки аз бӯхрон осеб дидаанд; рушди ҳамҷунбаи равоиоти байналмилалӣ иқтисодӣ ва шақлоҳои ҳамкорӣ; таъа бар сисёати кавии иҷтимоӣ, ҳифзи иҷтимоии киширҳои осебпазирӣ ҷомеаи Тоҷикистон.

5. Инқоли ҷойгоҳи муносиб дар ҷомеаи ҷаҳонӣ аз ҷониби Тоҷикистон ба сифати давлати соҳибистиқлоли миллӣ.
6. Хотима додан ба ҷанги шаҳрвандӣ, инқоси созишномаи сулҳ бо муҳолифини мусаллаҳи тоҷик, таъмини боғозати ҳамаи оврагони иҷборӣ аз Афғонистон ва минтақаҳои дигар.

7. Эҷоди шароити мусоид барои татбиқи ислоҳоти конституционӣ, баргузори интиҳоботи нави парламон ва президент бар заминаҳои демократӣ дар вазияти босуботи ҳарбию сисёӣ ва иҷтимоию сисёӣ.

Бояд дар назар дошт, ки тамоми натиҷаву муваффақиқҳои мазкур дурӯз ба даст омадаанд ва имрӯз ҳам бо камтарин талафот ба даст меоянд. Дар ин роҳ ба мавқеи усулӣ низ зиёне нарасидааст, зеро аз мавқеи усулӣ дур рафтани ҳоси рафтори Президентӣ мост. Ин нуқта ҳанӯз дар аснои интиҳоби Эмомалӣ Раҳмон ба мақоми олии кишвар иброз шуда буд. Муҳимтарини ин усулҳо чунинанд: 1) ҳифзи ваҳдати миллати тоҷик; 2) ҳифзи ягонагии Тоҷикистон дар ҳудудҳои имрӯзӣ; 3) ҳифзи сулҳу созиши шаҳрвандӣ дар ҷомеа, ҳалли тамоми иштибоҳот бо роҳи осонӣ ва сисёӣ; 4) барқарор додан ба манфиатҳои миллӣ ва умумихалқӣ дар қиссе бо манфиатҳои ин ё он хизб, ҳаракат, шахсият, ғурӯҳи ашхос ва ғайра.

Соҳиб будан ба ин гуна усулҳо кории осон нест. Бо чунин роҳ пеш рафтани, аз чунин усулҳо пайравӣ намудан, албатта, ба ин ё он андоза талафот, гузашту созишро тақозо мекард ва мекунанд. Ин ҳам ба манғизи гузашту маторони андак, вале ҳифзи том, ҳифзи салокат ба усулҳои мазкур ба қор гирифта

Президенти мардумӣ

нин ҳолат ба мушоҳида мерасад. Лозим меояд, ки аз ин ё он шахс дур шавӣ. Ин ё он фард ба майлони душманоии корӣ халқ меғузараду пас аз он ҳам худро гоҳе самимона, гоҳе бо ҷопули ва гоҳе рикорона ҳомии мардум мешумораду муаррифӣ мекунанд. Аммо ба Президентӣ муяссар шуд аксари ҳамсафари ҳаммаслақони худро ниғах дорад ва ин ба шароити хидмати ҷонбандӣ аст. Ҳамсафари на ин ҳар ҳастӣ на мундад ва аз тарафи Президентӣ тими мунсаҷами ҳамфиреқу ҳаммаромони худ, нақуҳаволӣ тамоми киширҳои ҷомеа аз тарқи рушди устувори кишвар равона шудааст. Маъх бо чунин нишони нек иқоме ба амал омад, ки натиҷаи он қабули Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи таъсисии анъана ва ҷашни маросимҳои дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» ба шароити ибтиқори Президент буд. Ин санаде, ки аз бисёр ҷиҳат муҳаббат ба фард аст, тасолуфан таъия нашудааст. Сабаб ин аст: дар қараёни ҷандини сол гатнасуру тӯйҳои арбуси бошқӯқ, вале миёншиқан, ҷашнонӣ пурҳарҷ, ки дар баргузори ниҳоб ба таърихи халқи тоҷик, таърихе, ки саршор аз воқеаҳои машқури қахрамоноҳост. Дар ибтиқон асри гузашта пӯяҳои аввалини бинои худшисноии миллӣ аз тарафи навиҷандии дошнамиди бузург устод Садриддин Айнӣ бунёдгӯрӣ шуда буд. Бо гузаш-

медиад, то бо нуру таровати таърихи пурифтқори халқроҳи пешрафтӣ мардумро дар ҷодан душворғузари пурғарозу нишеби таърихӣ мунавар созад. Зимнан, ӯ ба ҳубӣ дарк менамояд, ки асоси шукӯфони ҳар як давлатро ваҳдату дӯсти хами халқо ташкил медиҳад. Бинобар ин, ҳам уро намоёнадагонӣ ҳамаи қавму миллатҳои муқими Тоҷикистон лӯштибонӣ мекунанд. Ин боз як далали дигарест бар он, ки тамоми афқор ва омили Сарвари давлат ба таъсисии ҳаёти сазовори ҳамватаноии худ, нақуҳаволӣ тамоми киширҳои ҷомеа аз тарқи рушди устувори кишвар равона шудааст. Маъх бо чунин нишони нек иқоме ба амал омад, ки натиҷаи он қабули Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи таъсисии анъана ва ҷашни маросимҳои дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» ба шароити ибтиқори Президент буд. Ин санаде, ки аз бисёр ҷиҳат муҳаббат ба фард аст, тасолуфан таъия нашудааст. Сабаб ин аст: дар қараёни ҷандини сол гатнасуру тӯйҳои арбуси бошқӯқ, вале миёншиқан, ҷашнонӣ пурҳарҷ, ки дар баргузори ниҳоб ба таърихи халқи тоҷик, таърихе, ки саршор аз воқеаҳои машқури қахрамоноҳост. Дар ибтиқон асри гузашта пӯяҳои аввалини бинои худшисноии миллӣ аз тарафи навиҷандии дошнамиди бузург устод Садриддин Айнӣ бунёдгӯрӣ шуда буд. Бо гузаш-

ниҳа, сомондиҳадгоии маърақаву маросимҳои пуртантанаву бошқӯқ ақсаран худи маъмурон ва қормандои идрораҳои давлатӣ буданд. Аммо иқдор бояд шуд, ки Президентӣ як вачаб ҳам аз роҳи худ ақиб барнагашт ва бо устувори ба татбиқи ин қонуни моҳиятан инқилобӣ шурӯш намуд. Вай бовар дошт, ки уро халқ, ҷамъақатноии олдӣ ва равшанфироии ҷонбандӣ мекунанд. ӯ дар умедвории хеш иштибоҳ накарда буд. Имрӯз Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи таъсисии анъана ва ҷашни маросимҳои дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» ба меъри ҳаёти, ки пеш роҳи исрофқори ва ҳарочоти барзиёро мегард, таъин ёфтаст ва ба ақоли кишвар имкон медиҳад, то насандҳои худро ба зарурати иҷтимоӣ, таъсисии оилаҳои ҷавон ва омӯзишу парвариши фарзандон ҳарч намоёнд.

Дар мавриди ин қорори Президентӣ Эмомалӣ Раҳмон ба қадом андоза дуруст ва мутобиқи тақозои замон буд, он далали низ шаҳодат медиҳад, ки ба таъриби Тоҷикистон баъзе кишварҳои ҳамҷавор, аз ҷумлаи Узбекистон, тавачҷу зохир мекунанд ва онро пайравӣ менамоянд. Албатта, маҳдудияти ин очеркӣ муҳтасари мо имкони бештар тавачҷу қардан, васьтар тавачҷу долаи ниҳати боқорӣ намедидад, вале бо вучуди ин мо ҳостем, то ба баъзе аз

васоити ҳарбии техникӣ ва молиқияти округҳои низоми собик Иттиҳоди Шурвай қомилан мерос монда бошанду Туркменистону Қирғизистон вориси васоити техникӣ молиқияти аз сипоҳи шуда бошанд, пас ба Тоҷикистон ҷизе нарасид на техника, на пойгоҳи низоми мусаллаҳ қардан зарур аст, онро бо либосу ҷойгоҳ таъмин намудану сарбозону афсарону таълим додан низ ҳатмӣ аст. Ин имқор бо роҳе ва аз ҷойе бояд фароҳам қард.

Баъд аз он ки ҷабҳаи мардумӣ дар задухӯрҳои низоми ғолиб омад, сипоҳи техникан он-танк, норинҷак, радиостанция ва амсоли онҳо тахти қайду назорат қарор гирифтанд. Ин асоси муҳими аслиқа ва пойи техникии артиши Тоҷикистонро ташкил дод. Сипас, он ҷӣ зарур буд, харидорӣ шуд: ҷарҳоб, танк, мошини нафрбери зиреҳӣ ва дигар намудҳои аслиқаи сақил. Тоҷикистон аз Вазорати дифои Федератсияи Россия техника низоми гирифт, дар дигар баҳиш нис қумакҳос расиданд. Аммо техника, ки Федератсияи Россия ба Тоҷикистон дод, асосан аз ҷумлаи васоити техникӣ низоми буд, ки дар ҷабҳаҳои ҷанги Афғонистон истифода шудааст ва тармими доимиро тақозо мекард.

Бо вучуди ин ҳам мушқилот артиши миллӣ ва Қувваҳои Мусаллаҳи Тоҷикистон сомон ёфтанду ба пойи худ устувор истаданд. Имрӯз Қувваҳои Мусаллаҳи Тоҷикистон қавианд ва тавонмандӣ дифоъ аз Ватану истиқлолият онро доранд.

Эмомалӣ Раҳмон ба ситодҳои ҷузӯ томоҳи артиши миллӣ ба таври мунтазам ташриф мекард, дар дидбонҳои маръӣ, боғҳоҳои сарбозон ва тарғимгоҳҳо бо низомиёни бозилу мулоқот мекунанд. Вай ҳар саре ҷанд дар машқони гуногуни низоми, таърихию тирандоӣ, сафороии низомиёни ва маросими савғанди сарбозон ширқат менамояд. Худи Президентӣ низ барои хидмати содиқона ба Тоҷикистони азизаш, ба халқи кишвар савғанд ёд намунадаст ва ҳам ба сифати Сарвари давлат, ҳам ба сифати Сарфармондеҳи Олии Қувваҳои Мусаллаҳи мамлақат савғанди хешро ба ҷо мекард.

Эмомалӣ Раҳмон, бидуни шак, дар миёни сисётадорони Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил Ҷойгоҳи баланду сазовор дорад. Албатта, ин тасодуфӣ нест. Вай пуштибонии халқи қадимаву соҳибқирати худро сазовор шуда, ба истиқрори сулҳ ва таъсисии тафҳоуму созиш дар мамлақат ноил гардид ва бо ин амали ибтиқори хеш ба эътирофи байналмилалӣ низ ноил шуд. Гуфтаҳо ва арзишҳои сисётадорони машқур, арбобони давлатӣ ва ҷамъияти гувоҳи чунин маъруфиҷанд. Собик Дабри қули Созмони Милалӣ Муттаҳид Қофи Аннан дар яке аз мусоҳибаҳои матбуоти худ ин гуна иброз доштааст: «Тоҷикистон ба дигар кишварҳо дар масъалаи халли иштибоҳоти дохилӣ мисоли бепазире нишон дод. Ба андешаи ман, ин саҳми муҳими Тоҷикистон ба таърихи сулҳдорӣ нест.»

Президенти Федератсияи Россия Владимир Путин дар қараёни яке аз сафарҳои худ ба Тоҷикистон татбиқи ислоҳоти ва раванди демокративу дар кишвари мо чунин арзёби қардааст: «Он ҷӣ дар Тоҷикистон меғузарад, барои бисёре аз халқҳо ва кишварҳои ҷаҳон намунаи ибрат аст.»

Бешубҳа, имрӯз бо гузашти бист сол аз он рӯзи таърихӣ, ки Эмомалӣ Раҳмон ба сари қудрат омада буд, метавон ҳамҷунбаи тасдиқ қард, ки ташаққули давлати мустақили тоҷикон дар поёни ҳазорсолаи гузаш-

мешавад. Мутаассифона, на ҳам инро мебинанд, на ҳам инро дарк мекунанд ва аксарият дунболлағирӣ танҳо чунин усуланд: «Ҷама ҷиз ё ҳеҷ!» Вақте ки ҳамсафари собик ва шарикони собикори ҳуқуқи мубориза чунин усулро пеш мегарданд, ағачи талх ҳам бошад, аз он дурӣ гузидан лозим меояд. Вале, на ҳаман муборизон ва қахрамонони роҳи мубориза барои ҳақиқат ва барои истиқрори низоми конституционӣ дар Тоҷикистон тавонистанд вазифаҳои наву ба шароити навро ба дарҷаи бозилу шояд дар ҳамон дид, бифаҳманд. Ҳам дар ҳаёт ва на дар сисёат ҳамеша ҷу-

ти замон ба ин раванд асарӣ пурарзише чун китоби «Тоҷикон»-и академик Бобочон Гафуров қонуни неруманде зикр қард, ки танҳо бо саъю қушиши Президент Эмомалӣ Раҳмон гоии худшисноии миллӣ ба сатҳи сисёати давлат боло барошта шуд. Худи Эмомалӣ Раҳмон бо рафтору ибтиқори ҳамарӯзан хеш, суҳанони тасриббахш ва таъхиқоти амиқ дар баҳиш таърихи бостони халқи тоҷик ба шаҳрвандони кишвар намунаи қобили таваҷҷуҳи ватанпарастӣ, посдорони хотирани гузаштагон, ифшои асолати фуғузи гузаштаи дурро нишон

мефаҳмид, ки «тӯйҳои бошқӯқ» дар кишвар боиси афзоиши нобаробарии иҷтимоӣ мешаванд ва қисми зиёди аҳолиро ба вартан камбизоатӣ мекашид. Маъх бад-ин сабаб Президент дар мавриди манъи тӯйҳои пушқӯқ ва маросимҳои пурҳарҷоти ёдбуд қарор қабул қард. Сарфи назар аз он ки қарори Сарвари давлат ифодаи ниҳати нек ва таъриби оқилона буд, ба шиквани ҳомпиона ва муҳолифини бисару сандон ин ҳолатро чунин шарқ додан мумкин аст: аввалан, қохили таваҷҷу хотирани гузаштагон, ифшои асолати фуғузи гузаштаи дурро нишон

нукот тавачҷуқ намоем: 1. Президент Эмомалӣ Раҳмон ҳамчун меъморӣ асосии бинои сулҳу созиш дар кишвар (ки уро ҷомеаи ҷаҳонӣ мустақиман ҷонбандӣ мекард) дар ин арса боз як хидмати ҳосеро адо намунадаст. Қори нидоӣ душворе чун раванди оштин миллӣ бидуни нобаробарии поён намуназирал. Аз ҷумлаи ҳолатҳосе миёни меоманд, ки муҳолифини гоҳе аз иломан музқоррот тасдиқ меканид, гоҳе ҷаласан Қомиссияи оштин миллӣро таъин ва тарқ мекарданд. Дар чунин асно маъх Эмомалӣ Раҳмон аввалин шуда ба пешвои муҳолифин

раванди таъсису ташаққули артиши миллӣи Тоҷикистон дар ҳама марҳилаҳо роҳбарӣ қардааст. Зимнан, махсусиятҳои ин равандро дар Тоҷикистон бояд ба назар гирифт. Ин махсусиятҳо хеле муҳим ва дар баъзе ҳолатҳо қамназиранд. Гуфтани он қорфист, ки дар қиссе бо дигар ҷумҳуриҳои Осиёи Марказӣ ва бӯхронҳои марҳилавӣ поён намуназирал. Аз ҷумлаи ҳолатҳосе миёни меоманд, ки муҳолифини гоҳе аз иломан музқоррот тасдиқ меканид, гоҳе ҷаласан Қомиссияи оштин миллӣро таъин ва тарқ мекарданд. Дар чунин асно маъх Эмомалӣ Раҳмон аввалин шуда ба пешвои муҳолифин

С. ФАТТОВ, сисёташинос, М.САЙДУДИНОВ, навиҷанда

Точик санохон аст бар давлати Сомонӣ, Навдавлати Сомон аст, эй халватанон, табрик!

Меҳмон БАХТӢ,
Шоир халқии Тоҷикистон

ҲАРФИ ШУКРОНА

Аё, эй аҳли дил, эй аҳли кишвар,
Аё, эй мардуми озодаминбар.
Сурудам ҳарфи шукру бениҳист,
Дурудам шеваест аз ориёнфар.

Аё, қавми хунарманду нурармон,
Нишон аз бостон то Оли Сомон.
Дар ин Ховарзамин хуришди нав бош,
Дар ин асри навин бошавкату шон.

Аё, эй тоҷики хушёру бедор,
Биеёд шухрати пешин ба тақрор.
Туро рӯҳи бузургонат мададгор,
Ватандор, эй ватандор, эй ватандор!

Навиде омада аз Оли Сомон,
Тавон ёбад, сафо ин Тоҷикистон.
Муборақ, шаҳриёр, ин хусни шохӣ,
Муборақ субҳи ободӣ ба даврон!

Ҳақназар ГОИБ,
Шоир халқии Тоҷикистон

ШОҲ ОМАДУ ШОҲ ОМАД

Базму тарабистон аст, эй ҳамватанон, табрик!
Лабҳо шақарафишон аст, эй ҳамватанон, табрик!

Шоҳ омаду шоҳ омад, хуриш ба моҳ омад,
Чашми шарарафишон аст, эй ҳамватанон, табрик!

Тоҷик санохон аст бар давлати Сомонӣ,
Навдавлати Сомон аст, эй ҳамватанон, табрик!

Исмоили моро бин дар тахти ба тоҷи мо,
Тахташ хушарафишон аст, эй ҳамватанон, табрик!

Тоҷик сараш ёрид аз хок бари афлок,
Хокаи, ки зарафишон аст, эй ҳамватанон, табрик!

Гулбоги шукуфоне- Хатлону Хучанд имрӯз,
Иде ба Бадахшон аст, эй ҳамватанон, табрик!

Тоҷи сари хуришди имрӯз насиби мост,
Хуришди, ки хандон аст, эй ҳамватанон, табрик!

Камол НАСРУЛЛО,
Шоир халқии Тоҷикистон

ЗОДРҶҶИ ОФТОБ

Муборақ зодрӯзи офтобе,
Ки аз рӯи дурахшонат баромад.
Аз ӯ шуд гарм чони сарди Меҳан.
Аз ӯ нури сафо бар дил даромад.

Муборақ зодрӯзи он бахоре,
Ки бо рӯи шукуфони ту бишукуфт.
Замини Тоҷикистон сабз шуд боз,
Гули умед аз чони ту бишукуфт.

Муборақ зодрӯзи шиқи воло,
Ки чун хуриш аз чони ту хезад,
Муборақ зодрӯзат, эй хучиста,
Чапонмарди дунё бо ту зебад.

Муборақ зодрӯзи бахти тоҷик,
Ки дар сими некат гашт хандон.
Муборақ бод тоҷу тахти тоҷик,
Ки аз ту гашт аз нав партавафишон.

Содиқи КАШРУДӢ

ЯЛИ СУЛҲОФАРИН

Бахт бодо ёри ту, эй некмард,
Дур бодо аз вуҷудат ранҷу дард!

Гарм бодо дил даруни синаат,
Қалби хасмат бод андар сина сард!

Нагзар аз гардиши айём ҳеҷ
Қалби софатро губору чангу сард.

Мулки ту ободу халқат шоду хуш,
Дар баҳори гулфшон чун боғу вард.

Пуршишоту софу беғаш з-ҳама
Зиндагонӣ чун самони лочварод.

Бод ҷовид номи ту андар ҷаҳон,
Эй яли сулҳофарин, марди набард!

Иди Набрӯзат муборақ, ҳам Баҳор,
Бод ҳар рӯзи ту ид, эй некфард!

Саидалӣ МАЪМУР,
Шоир халқии Тоҷикистон

ШАРОРАИ УМЕД

Ба дил афрӯхта шарораи нав,
Бишӯдӣ вориди ҳазораи нав.
Асқатори бигзаштанд.
Менатори ту чун қатори нав.
Тоҷикистон биефт истиклол,
Назар афкан ту бо назораи нав.
Пештоз аст аси Исмоил,
Би ба гашти наву савораи нав.
Ҷағар бораи Бухоро бӯд,
Тоҷикистон биефт бораи нав.
Чораи чорасоз шуд қуҳна,
Мушкул осон бишӯд ба чораи нав.
Ҳоки Меҳан нагашт садоира,
Монд яқора дар ҳазораи нав.
Тоҷик омад зи нав зи қушқу қанор,
Ҷазу аср ситораро доранд,
Худ бишав, асри нав, ситорари нав.

Шири БУНЁД,
Шоир халқии Тоҷикистон

ШАҲСАВОРИ МИЛЛАТИ МО

(Эҳдо ба Президентии Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ РАҲМОН)

Марди мардӣ, марди фардӣ дар замину дар замона.
Дар дили мардум ниҳодӣ аз садоқат ошӣна,
Чезхари нури ту шуд нури бахти миллати мо,
Шаҳнавози миллати мо, шаҳсути давлати мо.
Чамъ кардӣ миллати садораи тоҷики моро,
Шӯъларезон кардӣ шоми талхи мо, торики моро.
Сулҳ овардӣ ба мардум, Сулҳи мо полянда бодо!
Парчами давлат сари мо то абад тобанда бодо.
Сурхӣ бишӯдӣ зи фазли худ руҳони сарди моро,
Аз муҳаббат гарм карда синаҳои сарди моро.
Чун самандар ҳестӣ аз оташи ҷаҳонӣ аҷодод,
Бо садоқат, бо рафоқат давлати нав карда эҷод.
Аз миёни обу оташи ҳестӣ, ай марди миллат,
Марҳаме бахшидӣ сирам, ки ба дозу дарди миллат.
Ҳамчу Исмоили Сомон ваҳдате эҷод кардӣ,
Ҳар чӣ кардӣ, бар Ватан кардӣ, Ватан обод кардӣ.
Чун шундӣ нур зи ҳасрат оҳи халқи ҳештанро,
Мисли Данко кардӣ рӯшани роҳи халқи ҳештанро.
Ҳестӣ чун марди майдон, раҳнамои халқи тоҷик
Раҳнамои миллати худ, раҳхушои халқи тоҷик.
Пардаи торикро бардоштӣ аз рӯи тағрих.
То шиносод ҳеширо аз рӯи тағрих қадима,
Аз ҳама буду набуду саргузашти нима-нима.
Шод бош, ай марди майдон, з-Оли Сомонӣ нишона,
Тоҷикат биниҳаст худро аз каму беши замон.
Ҳеширо пайдо намуд аз нури чашми рӯдақиҳо,
Аз шукӯҳи тирин хеш, аз қилло қӯдақиҳо.
Тоҷики соҳибнасаб имрӯз оламбин гашта,
Бо тамоми халқи олам дӯсти дерин гашта!

Пайшанбе ШОҲЗОДА

ИФТИХОР

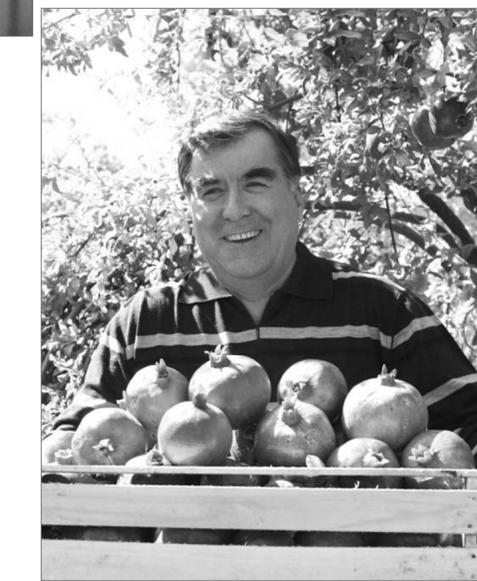
Мавҷ андар мавҷ омад, мавҷ рафт,
Шарфаи каф то сарои Панҷ рафт.
Аз дили ранҷур ин дам ранҷ рафт,
Аз замони то осмони Ванҷ рафт.

Сарвари мо, гарқ дар нури сахар,
Бо гурури тоҷикӣ омад ба дар.
Дар чабини фарри қайи қилвагар,
Аз қудумани сабзаву гул баҳравар.

Он яке меғуфт: фарзанди ман аст,
Дигаре меғуфт: пайванди ман аст.
Модари вачӣ ба сардӯ ифтихор
Гуфт: ӯ лахти қизгарбанди ман аст.

Ҷу суҳан меғуфт бе шарҳ он замон,
Бо забони дил барои мардумон.
Ин муямом нест бахри тоҷикон,
К-аҳли дилро бошад он луфти баён.

Аз қудумани рехт бар дилҳо шарар,
Зида бодо Сарвари олиназар!
Миллати тоҷик бо тадбири ӯ
Меравад то дарғаҳи Шамсу Қамар.

ҲАДИСА,
Шоир халқии Тоҷикистон

ЭМОМАЛӢ РАҲМОНӢ

Исмоили Сомонӣ, к-ӯ шоҳи тавоно буд,
Ҳам шоҳи тавоно буд, ҳам зираку доно буд.
Бо нури имонаш девори Бухоро буд,
Дар мулки Бухорош ӯ шӯҳра ба дунё буд.

Эмомалӣ Раҳмонӣ, аз тухмаи Сомонӣ,
Ҳам шоҳи бафархангу ҳам сарвари ирфонӣ.
Он чанги балонгез, он дуҷамани хуноҷом,
Аз мулк бадар бинмуд бо фазлу ба пурдонӣ.

Эмомалӣ Раҳмонӣ, шахроҳ ба дунё шуд,
Шахроҳ ба дунё шуд, мулкаш чӣ тавоно шуд.
Бишоқфт дили хора, бас хора чӣ паҳно шуд,
Ин халқ ба асли хеш баргаштаву эҳё шуд.

Тай карда ҷаҳон яксар, то бишукуфад ин кишвар,
Таъмири Ватан карда, бинҳод ба сар афсар.
Ақсои ҷаҳон гашта, осону сарои гашта,
То мулки қуданбунёд аз нав бикашад шаҳрар.

Эмомалӣ Раҳмонӣ, бошад раҳи Сомонаш,
Ҳам нури Худо бар сар, ҳам шафқату эҳсонаш.
Бо ин қадалу шастаи меҳраш ба Ватан бастаст,
Гар зинда будӣ Сомон, мешуд ҳама ҳайронаш.

Эмомалӣ Раҳмонӣ, аз тухмаи Сомонӣ,
Аз Мовароуннаҳру аз мулки Хуросонӣ.
Ҳамхонаи Синову ҳаммаслаки Румӣ ӯст,
Тоҷик ба тоҷ астӣ аз заҳмати Раҳмонӣ.

Амиршоҳи ХАТЛОНӢ

ҶАЛАСАИ ҚИСМАТ

(Порча аз достон)

Зи Хатлон зумрае мардонӣ оқил,
Фурӯзон карда шаъми шоми маҳфил.

Вақли тозарӯе, як ҷавонмард,
Нигоҳи аҳли ёронро ба худ кард.

Зи мағзи дил, зи чони худ суҳан гуфт,
Забонаш ҳар нафас дарди Ватан гуфт:

«Барои ваҳдати миллат биқушим,
Барои мулкӣ бешллат биқушим».

Саропо буд маънӣ дар каломаш,
Ҳама шаҳди Суҳан бӯӣ ба ҷомаш.

Ба шабтабён суҳанҳои қизарсӯз,
Ҷароги равшане гашт андар он рӯз.

Ватан, танҳо Ватан гӯӣ вуҷудаш,
Ба ҷуз ваҳдат дигар мақсад набудаш.

Тақон дода суҳан бар ақлу бар хуш,
Вуҷуди ҳар қадоме гашта бӯд гӯш.

Инони неку бадро ӯ ба худ кард,
Бурӯн карда зи дилҳо гуссаеу дард.

Чу нуре гашта ӯ дар шоми кишвар,
Фурӯзон гулҳону дилҳо мунаввар.

Даво бар заҳми меҳан чун табибе,
Барои дарду салҳояш ҳаёбибе.

Ҷавонмарди худоогоҳу хирадманд,
Суҳан бар халқи меҳан гуфт чун панд.

Фуруду омад, ки бар ҷояш нишинад,
Даме бо худ нафас осуда бинад.

Вале дарди Ватан бурда қарораи,
Барору нобарорӣ интизораи.

Губори киноро боди фараҳ бурд,
Ҳами садсоларо чун гарди раҳ бурд.

Ба сират бас ҷавонмарди тавоно,
Ба сират қаюи хушманӯ доно.

Суҳанҳои наку андар забонаш,
Ҷараз асо набуд андар баёнаш.

Зи нураш шуд дурахшон тирашабоҳ,
Шукуфта гунаҷи шодӣ ба лабоҳ.

Ба бахти халқу кишвар раҳнамо шуд,
Муқофони Худо аз бахри мо шуд.

Вақлон даъваташ бар тахт карданд,
Ватанро рӯ ба рӯ бо бахт карданд.

ВАҲДАТВАЛӢ

Исо РАҲӢМ

Ҳаме то замин асту ҳаст офтоб,
Ба кишвар сару сарпанҷи, чаноб!
Ба фарёди халқат чу фарзанди нур,
Расидӣ ба сарвақти мо мисли нур.
Ҳамин нур равшани чу кишвар намуод,
Ҷаму кинаҳоро зи дилҳо зудоод.
Туро бахт омад зи Арши барин,
Ватанро бикардӣ биҳишти замин.
Зи асрори ваҳдат кушудӣ даре,
Ба мурзи саодат ту додӣ паре.
Зодӣ фоли халқат, ки худро шинос,
Бӯвад худшиносӣ Худоро асос.
Ниёи ту дорӣ зи Сомонӣ,
Ҳамин гавҳари пок донад ҷаҳон.
Ки як мушт гардем ба хоки хеш,

Наҷем дигар ҳама кини пеш.
Туро дод бар мо Худои абад,
Навмабар ба сулҳи, бизуҷи, сазад.
Ту гуфти, ки аз марз берун кунун,
Касе ҳам намонад аз ин пас бурун.
Дигар чамъ кардӣ ту халқи пареи,
Ҳами ҳар фирорӣ дилат кард реи.
Ба миллат даҳой, ба иллат табиб,
Ба пирон анису ба хурдон ҳабиб.
Кунун дар ниҳоят хар бому дар,
Зи ту ёфт кишвар шукӯҳи дигар!
Шабӣ гам навод дигар то шаҳӣ,
Ба рӯз офтобӣ, ба шаб чун маҳӣ!
Замона ба Раҳмони Эмомалӣ
Бубахшид унвони Ваҳдатвалӣ!

Мирзо РУСТАМЗОДА

МЕЪМОРИ ВАҲДАТ

Фарзанди азии Тоҷикистон,
Яқури туро Худо нишахбон.
Эй чашми умеди миллати мо,
Эй Сарвари арҷандини даврон.

Сад соли дигар ба тахт бошӣ,
Ҳомӣ ту ба сулҳу бахт бошӣ!

Дасту дилу нишати ту пок аст,
Танҳо туро аз Худой бок аст.
Хар нақшаеу тирӣ дуҷаманат,
Беҳудаву андаруни хок аст.

Сад соли дигар ба тахт бошӣ,
Ҳомӣ ту ба сулҳу бахт бошӣ!

Дар насту баландиҳои миллат,
Бо азму азобу ранҷу зиллат.
Синои замони хеш гаштӣ,
Бахшида даво ба дарди миллат.

Сад соли дигар ба тахт бошӣ,
Ҳомӣ ту ба сулҳу бахт бошӣ!

Дар синаи ту ҳазор дард аст,
Дарде ҳама ҷо насиби мард аст.
Бо бори бузурги халқ бар дӯи,
Хар як шабу рӯзи ту набард аст.

Сад соли дигар ба тахт бошӣ,
Ҳомӣ ту ба сулҳу бахт бошӣ!

Бигзашта басо зи гарму сардӣ,
Эй карда ҳалол ҷавонмардӣ.
Бар миллати хеш сулҳу Ваҳдат,
Чон дар қафи асат тухфа кардӣ.

Сад соли дигар ба тахт бошӣ,
Ҳомӣ ту ба сулҳу бахт бошӣ!

Ту умри ҷавон фидо намудӣ,
Ҳар суфтаи худ адо намудӣ.
Ҳам хӯрда қасам ба ширӣ модар,
Сад бор ба он вафо намудӣ.

Сад соли дигар ба тахт бошӣ,
Ҳомӣ ту ба сулҳу бахт бошӣ!

Шоҳанишаҳи нуштибони мардум,
Эй хӯрда зи нони хони мардум.
Меҳри ту бӯвад ба синаҳо ҷо,
Эй номи ту дар забони мардум.

Сад соли дигар ба тахт бошӣ,
Ҳомӣ ту ба сулҳу бахт бошӣ!

Забон ва суҳан (Порча аз «Сурӯши суҳан»)

Забон шуд посбони номи миллат,
Ба субҳи рӯзи навапайғами миллат.

Дили фарханги миллат дар забон аст,
Забон ҳар миллатро посбон аст.

Забони тоҷикӣ волосириш аст,
Забони миллати аҳли биҳиш аст.

Забон – ойнаи фарханги миллат,
Забон – ганҷинаи ҳамсағи миллат.

Забон, эй нома аз номи ниёкон,
Ҳазорон сола пайғами ниёкон.

Забон, эй розу эй овози миллат,
Ба гардунҷо пари парвози миллат.

Маро он чӣ гиромӣ чун ватан бӯд,
Забону миллату ному суҳан бӯд.

Забон монанди дарё раван аст,
Ҳазорон мавҷхезаи дар миёни аст.

Ба дунёи ҷу бахри нурталотум
Забонҷумкарда худро мекунад гум.

Забондоди Худо бахри башар бӯд,
Чунин як ҳадя бахраш кай дигар бӯд?

Миёни ин ҳама эҷоди инсон
Дигар кай карда ӯ эҷод ин сон?

Ҳама кашифони эҷоду эҷод
Наврӯз бар забоне, ки Худо дод.

Сухан, к-аз ваҳдати дил бо забон шуд,
Қафил андар миёни ҳар ду чон шуд.

Суҳан аврану тоҷу тахти шоҳист,
Қалиди ганҷи асрори илоҳист.

Суҳан шуд наҷди фармони илоҳӣ,
Суҳан шуд наҷди Куръони илоҳӣ.

Аҷаб бошад суҳан дониста гуфтан,
Адаб бошад суҳан оҳишта гуфтан.

Суҳан асбоб бӯд бар офариниш,
Муқаддам аз шунидан бӯду биниш.

Суҳан тадбир бар лаҳзу қалам бӯд,
Суҳан бар қутби ин олам алам бӯд.

Ҳар он чӣ бар забон ояд, суҳан нест,
Ҳар он ҷо дода бишояд, ватан нест.

Ватан он ки шуд он ҷо хок аҷод,
Суҳан он ки шуд аз ҷону дил эҷод.

Суҳан андар ватан болонишин аст,
Суҳан дур аз ватан хоки замин аст.

Ба минбар дар суҳан ояд суҳанвар,
Суҳан созад баланд ӯро, на минбар.

Худо, рози суҳан бишояи бар ман,
Ҷамолати як назар бинмой бар ман.

Суҳан ояд зи ошқи ошқона,
Ки ишқаш дар ҷаҳон монад нишона.

Басо кас ошқи хусни суҳан шуд,
Суҳан худ ошқи соҳибсуҳан шуд.

Азизо, ҳарфи некат дар забон бод,
Дилат шоду суҳанҷошт равон бод.

Агар ширин суҳан ёӣ ниғоре,
Зи рӯшӣ кун зимистиро бахоре.

Чӣ бошад хирқаеу дафтар гаравгон?
Суҳанро бо дилу чон дар гарав мон...

